

Szintkülönbségeket, lejtős irányoknak megfelelő szintes hosszakat közvetlenül lehet mérni a műszerrel és szintes szögeket is, mi alkalmatossá teszi azt erdei utak tervezésénél való használatra, ha a távolságmérésben való fokozott precizitás meg nem követeltetik.

Távolságmérésben u. i. 2—3 százalékig hibázhat a műszer és általában eddig terjed az elkerülhetetlen hiba, kivéve a szintkülönbségek és szintes szögek mérését, melyek jóval pontosabbak.

A kitűzött célt, melyre törekedtem, kifogástalanul elértem műszeremmel, sőt többet annál, mert sem távolságot, sem szintes hosszát, sem szint különbséget mérni nem szándékoztam. A szükséges méretek azonban önként kínálkoztak s csak beosztásokkal kellett a megfelelő alkatrészeket ellátnom, hogy az említett adatok leolvashatók legyenek.

A műszert Süss Nándor präcisió-mechanikai intézete készítette s fogja az esetleges további példányokat is előállítani. A beszerzési költség körülbelül 220 koronát fog kitenni.

Az Aranyos folyó mentén levő vizmosásokról.

Irta: *Csegezy Pál.*

A Tordaaranyos vármegye területét átszelő Aranyos folyó mentén, kivált annak középső részén a vizmosások nagy-kiterjedésű területeket rongáltak meg s a károsítások jelenleg is oly gyakoriak és kivált hosszas esőzések alkalmával oly nagymérvűek, hogy azok enyhítése, illetőleg a vizmosások által előidézett tarthatatlan állapotok megszüntetése végett minden irányban sürgős intézkedések megtételére van szükség.

Sajnosan kell jeleznem, hogy a szóban lévő vizmosások megkötése és az azok közt elterülő kopárok befásítása érdekében az 1894. évi XII. t.-cz. 13. és 14-ik §-ai, továbbá az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165., illetve 177. §-ai értelmében teendő és megtehető intézkedések nem elégségesek arra, hogy ezen rendkívül elhanyagolt állapotokon kellően segíteni lehessen; nagy veszélyeket magában rejtő kérdések helyes megoldásáról van szó, melyek az említett törvényzettek vonatkozó rendelkezésein kívül másnemű intézkedéseket is indokoltá tesznek.

Megkísérlem ezen vizmosások és kopárok jellegét röviden leírni.

Az Aranyos folyó mentén, különösen a toroczkói járáshoz tartozó részeken immár nagykiterjedésű területeken a hajdani őserdőknek nyoma sem látszik; szédítő magasba felnyuló sziklás hegyek gyér füvet termő, meredek, kőfolyásos oldalain állandóan legeltet a vidék lakossága; a hegyoldal vékony talajrétege sűrűn át van hálózva juhcsapásokkal, minthogy a juh a hegy meredeksége folytán csak ilyen csapásokon tud járni és legelni; ide téved a szarvasmarha és a ló is s ezek patája mélyen felhasítja a talajt, melyet a csapadék föláztat s aztán viszi magával, utat törve a meredek oldalon a völgy felé. Így foszlott le a hegyek felső részeiről a humus s mind lejjebb és lejjebb szorul a növényzet. Egész hegyláncolatok, melyeken csak a *Juniperus sabina* maradványai küzdenek itt-ott a létért, csupaszok már s nincs hol álljon meg az eső üdítő cseppje. Sajátságos, fenségesen szomorú látványt nyújtanak az erdészembernek ezek a sziklás hegyek s különös szürkés-fehér fényük a szemet kápráztatja.

Ezek a minden növényzettől megfosztott, sziklává vált meredek hegyek oldalai valóságos gyűjtőmedenczéi a csapadéknak, melyen az áradatként szakad az alatt fekvő területre, s azt óriási mennyiségű hordalékkal árasztja el.

A homokos agyagtalajban lazán levő sziklarészek, homokkövek, konglomerátok és csillámpala törmelék mind-mind könnyen foszló, könnyen omló anyagok, melyek a talajjal együtt lecsusznak s az áradat a meglazult földtömeget magával ragadván, rengeteg hordalékával elárasztja az alatt levő területet.

A mindkét oldalról lerohanó vizmosások hordaléka helyenként összeszorítja az Aranyos folyót s a folyó medrébe szakadt szikladarabokon átrohanó viz valóságos zuhatagot alkot; más helyen a hordalék félszigetet alkotva, félretolta a folyót medrében. Legszembetűnőbb a hegyekről lerohanó hordalék mennyisége és az általa okozott kár az Aranyos folyó mentén vezetett s jelenleg állami kezelés alatt levő torda-topánfalvi ut környékén, hol holdakra menő szántóföldek vannak elborítva és terméketlenné téve vizmosások hordalékától. A nagy költséggel fenntartott közlekedési ut nagy esőzések alkalmával járhatatlan a hegyekről

lerohanó s az uttestet elborító hordaléktól, melynek eltakarítása folytán, hogy a közlekedési ut eredeti fekvésében megmaradjon, egész bevágások keletkeztek a hordaléknak az ut környékén kupalakban lerakódott tömegében. Az államépítészeti hivatal szakférfiakra óriási feladatot ró a vizmosások megfékezése, a zárógátak létesítése tetemes költségbe kerül s mindezek mégis csak ideiglenes alkotások, minthogy rövid idő alatt megtelnek s azokon újra feltartóztatlanul rohan tovább az áradat.

A helyi viszonyok tüzetes ismerete után nyugodtan állithatom, hogy az államépítészeti hivatal által vizmosásos árkok alsó részén létesített zárógátak költségével a baj eredeti forrásánál, a vizmosások felső részeiben, kötésekkel, gátolásokkal és fásítással több eredmény éretett volna el. A nagy költséggel épített zárógátak ugyanis már mind megteltek törmelékkel, ennél fogva az áradat felfogására többé nem alkalmasak s egyedüli rendeltetésük az, hogy a rohanó áradat sebességét némileg fékezzék. Végeredményében tehát mégis csak arra kell fektetni a főszólyt a védekezésnél, hogy a vizmosások eredete legyen megkötve s azok környéke fásíttassék be, hogy a porhanyó talaj mielőbb beárnyékoltsassék, a csapadékot a lomb felfogja s rombolásában megakadályozza.

A röviden vázolt állapotokkal szemben a védekezés igen nehéz; a vidéki lakosság tisztán legeltetésből él s görcsösen ragaszkodik a legnyomorultabb fűszálhoz is. Hihetetlennek tűnik fel, de tény, hogy valóságos kőfolyások között is jár a juh, melynek kecskéekkel töretnek nyomot. Minden talpatatnyi föld, mely némi gyomot terem, szükséges a legeltetés céljaira s a nép egyéb munkához nem lévén szokva, a legeltetés végett rendkívül ragaszkodik silány földjéhez.

Mindezek daczára a védekezés munkálataival késni nem szabad; meg kell találni a módot arra, hogy a nép megélhetése biztosíttassék s a pusztulásnak indult rengeteg területek mentesenek meg a lét érdekében.

Különösen szükségesnek tartom, hogy az elkopárosodott, teljesen sziklává vált hegyoldalok alján, ott, ahol még alkalmas talaj van, védőpászták létesíttessenek; ezeket alkalmas fanemekből, kellő gonddal telepített erdők képeznék, a felső szélén kőrakással

megvédve. Hivatásuk volna a kötörmelékét felfogni, a környezetet beárnyékolni s elősegíteni legalább a sziklás részek bemohásodását. Az erre a célra szükséges területrészek az ügy különös közgazdasági fontosságánál fogva esetleg kisajátítás útján vagy az illető község, vagy pedig az állam által megszerzendők s szigorú tilalom alá helyezendők.

A tulajdonképpeni vizmosások megkötése, gátak építése s a vizmosások környékének, valamint a kopár területeknek befásítása az illetékes szakközegek javaslata alapján viendő keresztül s minthogy jelen esetben nagyobb szabásu munkálatokról van szó, igen ajánlatos volna, ha a szükséges munkálatok részletes felvételével és foganatosításával külön erre a célra létesített kirendeltség bizatnék meg.

Erdőirtások az Ipoly forrásvidékén.

Az Ipoly forrásvidékéről szomorú hírek érkeznek. Szomorúak erdőgazdasági tekintetben, de szomorúak általános szempontból is. Az Ipoly tudvalevően Losoncztól északkeletre, Málnapataka község határában ered, azokban az erdőkben, amelyeket az Országos Erdészeti Egyesület 1867-ben látogatott meg.

Ez az egykori Szentiványi-féle erdőbirtok azóta többször gazdát cserélt és most mint volt Cebrian-féle birtok ismeretes, amelyet tulajdonosai parcelláztak és kisebb részletekben kiscgazdáknak adtak el igen magas áron, akik a területen lévő erdőket, dacára annak, hogy magas fekvésük, lejt- és talajviszonyaik miatt az erdő-törvény 4. §-a alá esnek, korlátlanul legeltetik és a faállományt irtják. Közel 10.000 k. holdnyi erdőterületnek a léte van ekként veszélyeztetve, de ezenkívül a terület elkopárosodása, amely az előjelekből ítélve, rövid időn belül bekövetkezik, az Ipoly völgyének alantabb fekvő részeit is komoly veszélylyel fenyegeti, mert a forrásvidéken elpusztult erdők talaja mint a folyó hordaléka ezen az alantabb fekvő völgyszakaszon fog megállapodni és a termő területeken lerakódni.

A besztercebányai kir. erdőfelügyelőség, melynek kerületébe Nógrádmegye tartozik, már 1898-ban, tehát közel tíz év előtt felhívta az illetékes közigazgatási erdőszeti bizottság figyelmét ezekre

a parcellázásokra s ez sietett is elrendelni, hogy a terület legeltetés ellen tilalmaztassék és a letarolt területek pedig 6 év alatt évi egyenlő részekben beerdősíttessenek.

Ezen határozat ellen felebbezést senki sem adott be s így az jogerőre emelkedett. A végrehajtás ellenőrzése a losonczy kir. erdőgondnokságra bízott, a járási főszolgabíró pedig utasított, hogy a felek kellő kitanítása mellett teljes erélyvel oda hasson, hogy a közigazgatási erdészeti bizottság rendelkezései pontosan betartassanak, s hogy ezt szigoruan ellenőrizni és a legkisebb eltérést is bejelenteni felelősség terhe mellett kötelességének ismerje.

Ez elég szigoruan hangzik, de sajnos, gyakorlati eredményére nézve az írott malasztnál egyéb nem volt. Nem tudjuk, hogy vajjon a losonczy járási erdőgondnokság és a főszolgabíró megtették-e kötelességüket, tény az, hogy a málnapataki erdőkben sem a legeltetés, sem az irtás nem szűnt meg, a tarolt területek újraerdősítéséről pedig szó sem volt. Nem maradt tehát más hátra, mint az erdőrendészeti áthágás miatti eljárást megindítani. Ekkorra azonban az érdekelt telekspekulánsok a népet már annyira felizgatták, hogy a helyszini szemléket csak csendőrségdlet mellett lehetett megtartani.

Előállott tehát az a sulyos eset, hogy a parasztbirtokosok drága kölcsönpenzből oktalanul magas áron és mindenféle mellék-költséggel terhelve, jóhiszeműleg földet vásároltak, amely rövid időn belül vizmosásokkal szagगतott kopárrá lesz. Az erdőfelügyeleti hatóságok intézkedése ellen az érdekelt telekspekulánsok természetesen minden követ megmozgatnak, amihez stilszerűen hozzátartozik a földmivelésügyi miniszterhez menesztett köldöttség is, aki előtt természetesen ugy adatott elő a dolog, hogy az „erdőhatóság“ intézkedése teszi tönkre a szegény népet, a világért sem az oly talajnak drága pénzen való eladása és parcellázása, amely 1—2 évi jó termés után parlaggá válik.

Érdeklődéssel várhatjuk a korunkra jellegzetes ügy további fejleményeit, amelyekről annak idején be fogunk számolni.

